

ผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านการเงินได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน

Effect of Financial Inclusion on Income Inequality in ASEAN Countries

แพรพรรณ โกวิทพิทยาการ^{1*} และอรรธสุดา เลิศกุลวัฒน์²
Praepphan Kovitpitayakan^{1*} and Attasuda Lerskullawat²

วันที่รับบทความ : 25/11/2567
วันที่แก้ไขบทความ : 06/02/2568
วันที่ตอบรับบทความ : 26/03/2568

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านการเงินได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน 2) เพื่อศึกษาผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงินที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านการเงินได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยการศึกษาได้ใช้ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ของกลุ่มประเทศอาเซียน จำนวน 10 ประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 - พ.ศ. 2564 ผลการศึกษาจาก Panel Data Regression พบว่าการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดพันธบัตรส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านการเงินได้เพิ่มสูงขึ้น ขณะที่การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดทุนไม่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านการเงินได้อย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งพบว่าการเข้าถึงบริการทางการเงินทางด้านการเงินจะทำให้ความเหลื่อมล้ำเพิ่มขึ้นในระยะแรกและจะลดลงได้ในระยะยาว ทั้งนี้พบว่า สภาพทางเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ อัตราการส่งออกสินค้าและบริการ การบริการทางการเงินและสาธารณสุข และการเข้าถึงการใช้ไฟฟ้า ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านการเงินได้ลดลง ส่วนอัตราการว่างงานและการศึกษา ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านการเงินได้เพิ่มสูงขึ้น ผลการศึกษาในครั้งนี้ช่วยให้เข้าใจถึงผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านการเงินได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ทั้งการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินและตลาดการเงิน อีกทั้งผลที่ได้จากงานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้วางนโยบายในกลุ่มประเทศอาเซียนเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนต่อไป

คำสำคัญ: การเข้าถึงบริการทางการเงิน ความเหลื่อมล้ำทางด้านการเงิน อาเซียน

Abstract

The purposes of this research are to: 1) Examine the impact of financial inclusion in financial institutions on income inequality in ASEAN countries. 2) Examine the impact of financial inclusion in financial markets on income inequality in ASEAN countries.

¹ นิสิตปริญญาโท สาขาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Master's Degree student, Faculty of Economics, Kasetsart University

² รองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Associate professor in Economics, Department of Economics, Faculty of Economics, Kasetsart University

* Corresponding author: E-mail address: Praepphan.ko@ku.th

The study used secondary data from 10 ASEAN countries from 2007 to 2021. The findings from the Panel Data Regression analysis indicate that financial inclusion in the bond market increases income inequality, whereas financial inclusion in the capital market does not have a significant impact on income inequality. Additionally, financial inclusion in financial institutions initially leads to increased inequality but can contribute to a reduction in the long run. Moreover, economic conditions, inflation rates, export of goods and services, healthcare services, and access to electricity are found to reduce income inequality. In contrast, unemployment rates and education contribute to an increase in income inequality. The findings provide a clearer understanding of the impact of financial inclusion on income inequality in ASEAN countries, both in terms of financial institutions and financial markets. Additionally, the findings will provide useful policy implications for policymakers in ASEAN countries in formulating policies to reduce income inequality.

Keywords: Financial Inclusion, Income Inequality, ASEAN

บทนำ

ปัจจุบันประเทศที่เป็นสมาชิกสหประชาชาติทั่วโลกต่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมร่วมกัน เพื่อบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) ซึ่งการลดความเหลื่อมล้ำทั้งภายในและระหว่างประเทศเป็นหนึ่งในเป้าหมายสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติด้านเศรษฐกิจ (National Economic and Social Development Council, 2024) สำหรับความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจสามารถวัดได้จากค่าสัมประสิทธิ์จินี (Gini Coefficient) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่ได้รับความนิยมในการวัดความไม่เท่าเทียมทางรายได้ โดยค่าสัมประสิทธิ์จินีมีค่าตั้งแต่ 0 ถึง 1 หากค่าสัมประสิทธิ์จินีเท่ากับ 0 หมายถึงการกระจายรายได้ของประชากรมีความเท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์หรือไม่มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้ และหากค่าสัมประสิทธิ์จินีเท่ากับ 1 หมายถึง การกระจายรายได้ของประชากรมีความไม่เท่าเทียมกันอย่างสมบูรณ์ (Sarntisart, 2011) จากข้อมูลค่าสัมประสิทธิ์ ความไม่เสมอภาคของโลกและแต่ละภูมิภาค ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2550 - 2565 พบว่า ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของโลกนั้นลดลงจาก 0.696 ในปี พ.ศ. 2550 เป็น 0.669 ในปี พ.ศ. 2565 ถึงแม้จะพบว่า ค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาค ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2550 - 2565 เป็น 0.676 แต่โดยรวมแล้วค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคยังมีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้ ภูมิภาคที่มีค่าเฉลี่ยของสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 - 2565 สูงที่สุด คือ กลุ่มประเทศละตินอเมริกา โดยค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคอยู่ที่ 0.697 รองลงมา คือ กลุ่มประเทศแอฟริกา กลุ่มประเทศเอเชีย กลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กลุ่มประเทศอเมริกาเหนือ กลุ่มประเทศอาเซียน และกลุ่มประเทศยุโรป โดยมีค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2550 - 2565 อยู่ที่ 0.679, 0.646, 0.626, 0.573, 0.570 และ 0.497 ตามลำดับ (World Inequality Lab, 2024) (Figure 1)

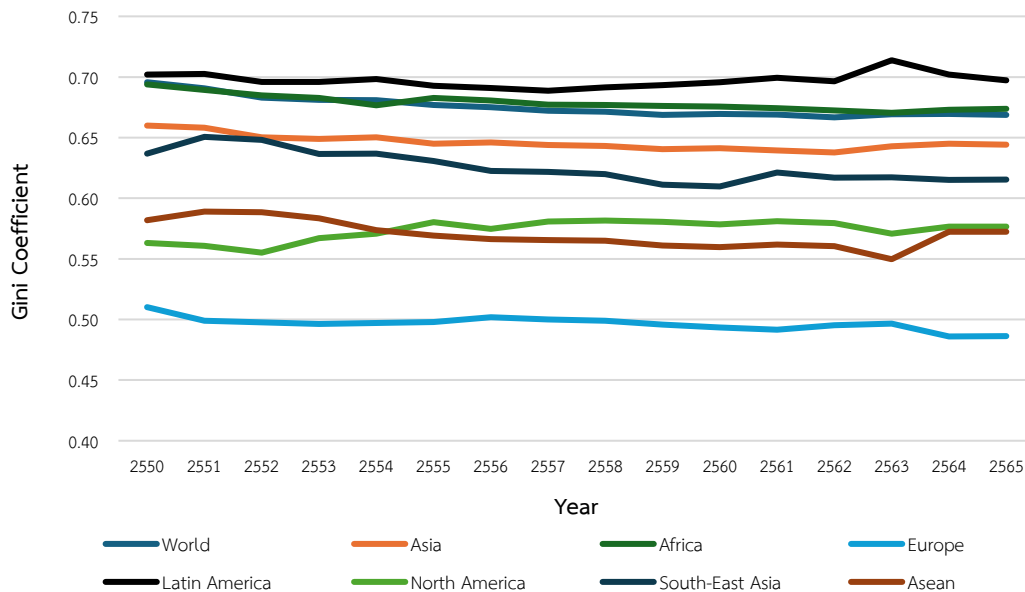

Figure 1 Gini Inequality Index 2007-2022

Source: World Inequality Lab (2024)

กลุ่มประเทศอาเซียน เป็นกลุ่มประเทศที่มีความหลากหลายทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงและแปซิฟิก (ASEAN Secretariat, 2024) ถึงแม้เศรษฐกิจโดยรวมของอาเซียนจะเติบโตอย่างต่อเนื่อง สะท้อนจากผลิตภัณฑ์มวลรวมของอาเซียนที่เพิ่มขึ้นจาก 1,351 พันล้านเหรียญสหรัฐในปี พ.ศ. 2550 เป็น 3,670 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี พ.ศ. 2565 (World Bank, 2024d) แต่ความเหลื่อมล้ำของรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนในระยะหลังจากการแพร่ระบาดของโควิด-19 กลับมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์จินีหรือสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของอาเซียนเพิ่มขึ้นจาก 0.5606 ในปี พ.ศ. 2562 เป็น 0.5639 ในปี พ.ศ. 2565 ขณะที่ก่อนหน้าการแพร่ระบาดของโควิด-19 สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนมีแนวโน้มการพัฒนาที่ดีอย่างต่อเนื่อง โดยในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2562 ค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของอาเซียนลดลงร้อยละ 0.31 ต่อปี (World Inequality Lab, 2024) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของแต่ละประเทศในกลุ่มอาเซียน ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2550 - 2565 พบว่า ประเทศที่มีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคสูงที่สุด คือ ประเทศไทย โดยมีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคเท่ากับ 0.631 ตามด้วย ประเทศกัมพูชา เมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ สปป.ลาว เวียดนาม อินโดนีเซีย มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน ดารุสซาลาม โดยมีค่าเฉลี่ยสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคอยู่ที่ 0.618, 0.598, 0.594, 0.587, 0.571, 0.566, 0.545, 0.517 และ 0.473 ตามลำดับ ถึงแม้ว่าในช่วงปี พ.ศ. 2550 – 2562 ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของแต่ละประเทศในอาเซียนจะมีแนวโน้มลดลง อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา ค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของหลายประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียนมีแนวโน้มสูงขึ้น โดยหากพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคในปี พ.ศ. 2565 พบว่า ประเทศที่มีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคสูงที่สุดในอาเซียน คือ ประเทศกัมพูชา โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคอยู่ที่ 0.679 รองลงมาคือ ประเทศไทย เมียนมาร์ ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย เวียดนาม สปป.ลาว อินโดนีเซีย สิงคโปร์ และบรูไน ดารุสซาลาม โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคอยู่ที่ 0.638, 0.619, 0.604, 0.589, 0.579, 0.574, 0.531, 0.428 และ 0.483 ตามลำดับ (Figure 2)

ดังนั้น การลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ที่ยั่งยืนภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 จึงนับเป็นความท้าทายสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของอาเซียนในอนาคต

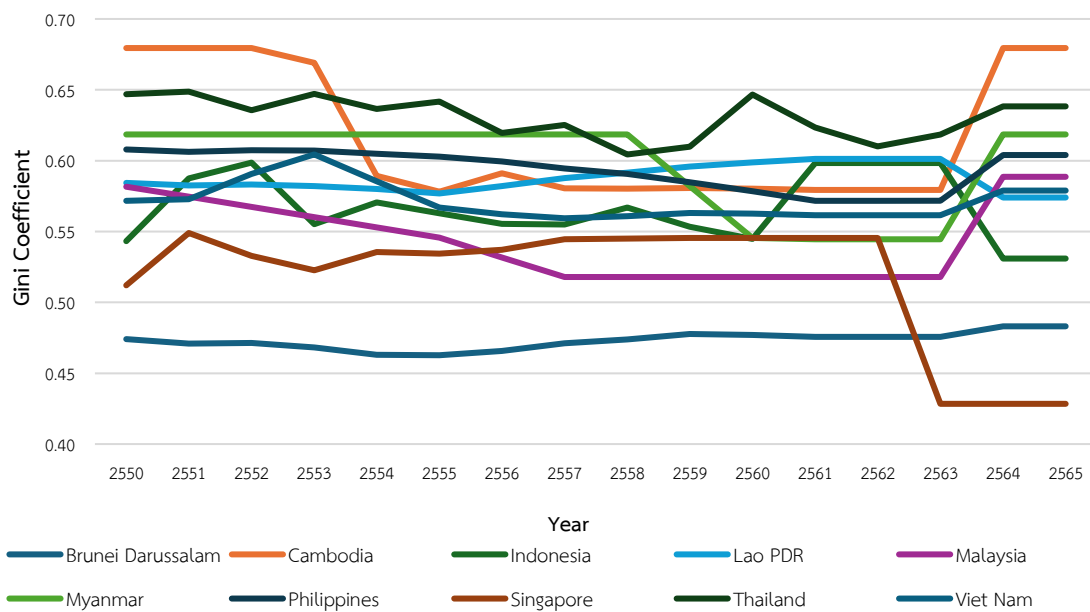

Figure 2 Gini Inequality Index in ASEAN 2007-2022

Source: World Inequality Lab (2024)

แม้ว่ากลุ่มประเทศอาเซียนจะมีเศรษฐกิจที่ดี แต่ระดับความเหลื่อมล้ำในกลุ่มประเทศอาเซียนภายหลังการแพร่ระบาดของโควิด-19 ยังคงมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ซึ่งแนวทางในการลดความเหลื่อมล้ำจากการศึกษาที่ผ่านมา มีหลากหลายแนวทาง หนึ่งในนั้นคือ การขยายโอกาสให้ประชากรกลุ่มฐานรากมีโอกาสทางเศรษฐกิจมากขึ้น ผ่านการพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงิน (Financial Inclusion) โดยการเข้าถึงบริการทางการเงิน หมายถึง การที่บุคคล ครุวัเรือน ภาคธุรกิจ รวมถึงภาคอุตสาหกรรมสามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินที่เป็นประโยชน์ ตรงกับความต้องการ ในราคาที่สามารถเข้าถึงได้ อาทิ ธุรกิจการชำระเงิน การออม เครดิต และการประกันภัย (World Bank, 2024a) ทั้งนี้ World Bank (2024c) และ Cihak et al. (2016) ได้ทำการแบ่งการพิจารณาดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงิน โดยจำแนกตามระบบการเงิน 2 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงบริการทางการเงินของสถาบันการเงิน และการเข้าถึงบริการทางการเงินของตลาดการเงิน

จากข้อมูลของ World Bank (2024d) พบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินในด้านสถาบันการเงินในกลุ่มประเทศอาเซียนมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น โดยหากพิจารณาจำนวนเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติต่อจำนวนประชากร 100,000 คนในกลุ่มประเทศอาเซียนนั้น พบว่า มีค่าสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจาก 30.86 เครื่องต่อประชากร 100,000 คน ในปี พ.ศ. 2550 เป็น 60.88 เครื่องต่อประชากร 100,000 คน ในปี พ.ศ. 2564 สำหรับจำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน ในกลุ่มประเทศอาเซียนนั้น มีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นจาก 9.03 สาขาต่อประชากร 100,000 คน ในปี พ.ศ. 2550 เป็น 10.50 สาขาต่อประชากร 100,000 คน ในปี พ.ศ. 2564 (World Bank, 2024d)

เมื่อพิจารณาการเข้าถึงบริการทางการเงินในด้านตลาดการเงิน พบว่า ข้อมูลสัดส่วนมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดไม่รวมบริษัท 10 อันดับแรกต่อมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดรวมในกลุ่มประเทศอาเซียนนั้น มีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น จากร้อยละ 56.33 ในปี พ.ศ. 2550 เป็นร้อยละ 62.90 ในปี พ.ศ. 2563 สำหรับมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ไม่รวมบริษัทที่มีการซื้อขายสูงสุด 10 อันดับแรก

ต่อมูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ทั้งหมดในกลุ่มประเทศอาเซียนนั้น มีการเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 61.45 ในปี พ.ศ. 2550 เป็นร้อยละ 62.91 ในปี พ.ศ. 2563 (World Bank, 2024b) ซึ่งจากข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการเข้าถึงบริการทางการเงินของทั้งในส่วนสถาบันการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินของตลาดการเงินในกลุ่มประเทศอาเซียนมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ในขณะเดียวกัน สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนในภาพรวมมีแนวโน้มของการพัฒนาในทิศทางที่ดีขึ้นเช่นกัน โดยในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2565 ค่าเฉลี่ยของค่าสัมประสิทธิ์ความไม่เสมอภาคของอาเซียนลดลงร้อยละ 0.22 ต่อปี (World Inequality Lab, 2024) จึงมีความเป็นไปได้ที่ปัจจัยการเข้าถึงบริการทางการเงินดังกล่าว จะมีความสัมพันธ์ต่อการลดความเหลื่อมล้ำลงได้ ซึ่งที่ผ่านมาพบว่า การศึกษาส่วนใหญ่จะเป็นการศึกษาเชิงพรรณนาเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำ (Techaniyom et al., 2021) และเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเงิน (Erkisi & Boga, 2023; Lerskullawat & Puttitanun, 2023b) โดยไม่ได้ศึกษาผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินที่มีต่อความเหลื่อมล้ำในกลุ่มประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะกลุ่มประเทศอาเซียน (Ganic, 2024; Park & Mercado, 2015; Pham et al., 2022; Menyelim et al., 2021) รวมถึงการศึกษาส่วนใหญ่จะพิจารณาในส่วนของการเข้าถึงบริการทางการเงินทางด้านสถาบันการเงินเป็นหลัก (Ganic, 2024; Menyelim et al., 2021; Ratnawati, 2020; Salazar et al., 2015) และจากงานวิจัยที่ผ่านมาพบว่ามีข้อจำกัดในด้านของการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ โดยงานวิจัยนี้อาจสามารถต่อยอดทางวิชาการในเรื่องดังกล่าวที่ยังไม่ได้รับความนิยมในการศึกษามากนัก ตลอดจนเป็นประโยชน์ต่อการเสนอแนะแนวทางนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคมของรัฐบาลในการลดความเหลื่อมล้ำในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยการศึกษานี้จะพิจารณาทั้งทางด้านสถาบันการเงิน และด้านตลาดการเงิน เพื่อให้การศึกษารอบคลุมทั้งระบบการเงินมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ระหว่างปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2564
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงินที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ระหว่างปี พ.ศ. 2550 ถึง พ.ศ. 2564

บททวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการทางการเงิน

การเข้าถึงบริการทางการเงิน หมายถึง การที่บุคคล ครัวเรือน ธุรกิจ รวมถึงภาคอุตสาหกรรม สามารถเข้าถึงผลิตภัณฑ์หรือบริการทางการเงินที่เป็นประโยชน์ ตรงกับความต้องการ ในราคาที่สามารถเข้าถึงได้ (World Bank, 2024a) ทั้งนี้ World Bank (2024c) และ Cihak et al. (2016) ได้ทำการแบ่งการพิจารณาการเข้าถึงบริการทางการเงินตามระบบการเงินออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่ การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงิน และการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงิน ดังนี้

การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงิน คือ การขยายขนาดและการให้บริการของธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงินต่าง ๆ แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของภาคครัวเรือนและภาคธุรกิจเพิ่มมากขึ้น รวมถึงสามารถสะท้อนถึงการที่ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ในราคาที่เข้าถึงได้ โดยมีตัวแปรของการเข้าถึงสถาบันการเงิน

ที่สะท้อนถึงการขยายขนาดของธนาคารพาณิชย์ หรือสถาบันการเงิน เช่น สัดส่วนจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่อประชากร จำนวนการให้บริการเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติต่อประชากร สัดส่วนประชากรที่มีบัญชีธนาคารต่อประชากรทั้งหมด เป็นต้น

การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงิน คือ การขยายขนาดตลาดการเงินผ่านการลงทุนและการออมของประชาชนในตลาดทุนและตลาดพันธบัตร ซึ่งจะส่งผลให้นักลงทุนสามารถหาแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของบุคคลและหน่วยงานผ่านการลงทุนในตราสารทางการเงินต่าง ๆ ส่งผลให้ตลาดเหล่านี้มีสภาพคล่องและมีการลงทุนในตลาดเพิ่มมากขึ้น ตัวอย่างของดัชนีที่ใช้ชี้วัดในด้านดังกล่าว เช่น มูลค่าการซื้อขายหลักทรัพย์ มูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด และมูลค่าของหุ้นกู้ในตลาดพันธบัตร เป็นต้น

แนวคิดเกี่ยวกับผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้

สามารถแบ่งออกเป็น 3 แนวคิดหลักตามทิศทางของผลกระทบ ดังนี้

แนวคิดที่ 1 การเข้าถึงบริการทางการเงินทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลง

ด้านสถาบันการเงิน การขยายจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์และการเพิ่มการให้บริการเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติให้มีความครอบคลุมในหลายพื้นที่ จะช่วยให้เกิดการกระจายโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินไปยังประชาชนในทุกระดับรายได้ โดยเฉพาะกลุ่มคนเปราะบางที่มีรายได้ต่ำที่ไม่เคยเข้าถึงบริการทางการเงินมาก่อน ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมาก ให้สามารถทำธุรกรรมทางการเงินได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว มีโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อและบริการทางการเงินที่ตรงกับความต้องการ สามารถนำเงินทุนไปสร้างผลกำไร รวมถึงมีโอกาสได้รับผลตอบแทนคือดอกเบี้ยจากการออม ในท้ายที่สุดหากกลุ่มคนเปราะบางเหล่านี้มีรายได้เพิ่มขึ้น ก็จะช่วยลดช่องว่างทางการกระจายรายได้ในสังคม และทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในภาพรวมลดลง นอกจากนี้ ในด้านตลาดการเงิน การขยายขนาดของตลาดการเงินและการซื้อขายในสินทรัพย์ทางการเงินที่มากขึ้น จะทำให้ประชาชนทั่วไป รวมถึงนักลงทุนรายย่อย สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น สามารถสร้างสภาพคล่องในการลงทุนและทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายเงินจากต่างประเทศเพื่อมาลงทุนในตลาดทุนมากขึ้น ในท้ายที่สุด รายได้ของคนในประเทศมีโอกาสเพิ่มสูงขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มนักลงทุนรายย่อย และทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในภาพรวมลดลงได้ (Chu & Khanh, 2019; Ganic, 2024; Omar & Inaba, 2020; Park & Mercado, 2015; Pham et al., 2022; Ratnawati, 2020)

แนวคิดที่ 2 การเข้าถึงบริการทางการเงินทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มขึ้น

การพัฒนาทางการเงินและการพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงินส่งผลให้สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มสูงขึ้นได้ โดยกลุ่มคนที่มีรายได้สูงมักจะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาดังกล่าวมากกว่ากลุ่มคนเปราะบางที่มีรายได้ต่ำ เนื่องจากกลุ่มคนที่มีรายได้สูงมีโอกาสและความพร้อมในด้านการเงินที่มากกว่า ทั้งความพร้อมในการเข้าถึงเงินทุน ความสามารถในการออม ตลอดจนความพร้อมในด้านความรู้ทางการเงิน ในขณะที่กลุ่มคนเปราะบางมักจะขาดโอกาสในการเข้าถึงแหล่งทุน เนื่องจากไม่มีหลักทรัพย์ค้ำประกัน สถาบันการเงินจึงมักให้สินเชื่อในกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูงเป็นหลัก ดังนั้น หากการเข้าถึงบริการทางการเงินยังไม่พัฒนาให้มีความครอบคลุมกลุ่มคนในทุกระดับรายได้ และการขยายโอกาสยังไม่ไปถึงกลุ่มคนเปราะบาง ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ก็จะเพิ่มมากขึ้น (Dabla-Norris et al., 2015; Rajan & Zingales, 2003)

แนวคิดที่ 3 การเข้าถึงบริการทางการเงินทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มขึ้น ในระยะแรกและลดลงในระยะต่อมาหรือเปลี่ยนแปลงในลักษณะระฆังคว่ำ (Inverted U Shape)

ในระยะแรกของการพัฒนาทางการเงินและการพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงินจะทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินจะกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มผู้มีรายได้สูงและผู้ที่มีความพร้อมเป็นหลัก ในระยะเวลารยะต่อมา เมื่อการพัฒนาทางการเงินและการเข้าถึงบริการทางการเงินกระจายโอกาสไปสู่ผู้มีรายได้อ่อนกลางและผู้มีรายได้น้อยมากขึ้น จะทำให้ประชาชนกลุ่มนี้มีโอกาสในการสร้างผลตอบแทนทางการเงินและมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น สถานการณ์ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้เริ่มดีขึ้น และในระยะยาว เมื่อโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องไปถึงประชากรทุกกลุ่ม จะส่งผลให้ประชากรทุกกลุ่มมีโอกาสร้างผลตอบแทนทางการเงินที่เท่าเทียมกัน ความเหลื่อมล้ำทางการกระจายรายได้จะลดลง รวมทั้งภาครัฐจะมีบทบาทมากขึ้นในการสร้างโครงข่ายทางสังคม เพื่อให้ประชาชนทุกกลุ่มมีโอกาที่เท่าเทียมกันในทุกมิติ ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างการพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงินกับความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้จะมีลักษณะเป็นรูประฆังคว่ำ (Huang & Zhang, 2019; Salazar et al., 2015; Sarma, 2008; Sarma, 2012)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่า มีงานวิจัยที่การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ได้อย่างหลากหลาย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

การศึกษาของ Park and Mercado (2015) ได้ศึกษาผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินต่อความเหลื่อมล้ำและความยากจนของประเทศกำลังพัฒนาในทวีปเอเชีย ผลการศึกษาพบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงิน ซึ่งวัดจากดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินที่เพิ่มขึ้น และเงินเฟ้อที่สูงขึ้น จะทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลง ขณะที่อัตราการสำเร็จการศึกษาที่เพิ่มขึ้น ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มสูงขึ้น ในทำนองเดียวกันการศึกษาของ Omar and Inaba (2020) พบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงิน ซึ่งวัดจากดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินที่เพิ่มขึ้น สามารถช่วยลดความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศกำลังพัฒนาได้อย่างมาก จึงควรมีการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินในทุกมิติ เพื่อให้สวัสดิการสังคมโดยรวมเพิ่มขึ้น ขณะที่การศึกษาของ Pham et al. (2022) พบว่า ดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินที่เพิ่มขึ้นจะทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของประเทศรายได้สูงและประเทศรายได้ปานกลางระดับสูงในทวีปยุโรปลดลงได้นอกจากนี้ ยังมีปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ได้แก่ ปัจจัยการศึกษา ปัจจัยการว่างงาน และปัจจัยด้านการเปิดเสรีทางเศรษฐกิจและการค้า และ Erkisi and Boga (2023) ได้ทำการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินและความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของประเทศตุรกี ผลการศึกษาพบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงิน ซึ่งวัดจากดัชนีการพัฒนาทางการเงินที่เพิ่มขึ้นส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในตุรกีลดลง ทั้งนี้ ปัจจัยอื่น ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ได้แก่ ปัจจัยด้านการศึกษา ปัจจัยผลิตภัณฑ์มวลรวมต่อหัวประชากร ปัจจัยด้านเงินเฟ้อ และปัจจัยด้านประชากรในเขตเมือง นอกจากนี้ Huang and Zhang (2019) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ในระยะสั้นและระยะยาวระหว่างดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินกับความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของจีน ผลการศึกษาพบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินที่เพิ่มขึ้นสามารถลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ระหว่างพื้นที่เมืองและพื้นที่ชนบทของจีน

ในระยะยาวได้ อย่างไรก็ตาม ในระยะสั้นการเข้าถึงบริการทางการเงินที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มสูงขึ้น และการศึกษาของ Salazar et al. (2015) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินกับความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในประเทศเม็กซิโก ผลการศึกษาพบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินมีความสัมพันธ์ในลักษณะระฆังคว่ำกับความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ โดยในระยะแรกที่มีการเข้าถึงบริการทางการเงินเพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มขึ้นด้วย เนื่องจากการกระจายโอกาสของการเข้าถึงบริการทางการเงินที่ยังไม่ทั่วถึง อย่างไรก็ตาม เมื่อการเข้าถึงบริการทางการเงินดำเนินต่อไปถึงจุดหนึ่ง การเข้าถึงบริการทางการเงินเหล่านั้นจะทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลงได้

อย่างไรก็ตาม การศึกษาเกี่ยวกับการเข้าถึงบริการทางการเงินและความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนที่ผ่านมา กลับไม่พบความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินกับความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ เช่น การศึกษาของ Zulkarnain and Satrianto (2023) ที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าถึงบริการทางการเงินกับความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในประเทศอินโดนีเซีย ในทำนองเดียวกัน Wahyudi et al. (2024) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของการเข้าถึงบริการทางการเงินกับความยากจนและความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน 5 ประเทศ (ASEAN-5) ได้แก่ มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ไทย และเวียดนาม ด้วยวิธีการ ARIMA และ GMM model ซึ่งผลการศึกษาไม่พบความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญระหว่างดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินและความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ นอกจากนี้ งานวิจัยที่ผ่านมามุ่งเน้นศึกษาการเข้าถึงบริการทางการเงินในลักษณะของดัชนีโดยรวม และไม่ได้จำแนกองค์ประกอบของการเข้าถึงบริการทางการเงินออกเป็นด้านสถาบันการเงินและด้านตลาดการเงิน (Erkisi & Boga, 2023; Huang & Zhang, 2019; Omar & Inaba, 2020; Park & Mercado, 2015; Pham et al., 2022; Salazar et al., 2015; Wahyudi et al., 2024) ซึ่งในความเป็นจริง มิติของการเข้าถึงบริการทางการเงินนั้นมีความหลากหลาย ดังนั้น จากข้อจำกัดของวิจัยที่ผ่านมา การศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยแบ่งการพิจารณาองค์ประกอบของการเข้าถึงบริการทางการเงินเป็นด้านสถาบันการเงินและด้านตลาดการเงิน ซึ่งอ้างอิงจากเกณฑ์การแบ่งโครงสร้างของระบบการเงิน เพื่อเติมเต็มช่องว่างทางวิชาการและเพื่อให้การศึกษาครอบคลุมทั้งระบบการเงินมากขึ้น ตลอดจนสามารถให้ข้อเสนอแนะเชิงลึกถึงการพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงินของกลุ่มประเทศอาเซียนในแต่ละมิติได้

ระเบียบวิธีการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รายประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยใช้ข้อมูลความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้จาก World Inequality Lab (2024) สำหรับข้อมูลการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินและตลาดการเงิน เก็บข้อมูลจาก Global Financial Development Database ของ World Bank (2024b) และข้อมูลปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมในรายประเทศ ซึ่งเป็นตัวแปรควบคุม ประกอบด้วย ข้อมูลสภาพเศรษฐกิจ ภาวะเงินเฟ้อ อัตราการว่างงาน การส่งออกสินค้าและบริการ การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข การศึกษา และการเข้าถึงการใช้ไฟฟ้า เก็บรวบรวมจาก World Development Indicators ของ World Bank (2024d) ทั้งนี้ เมื่อทำการเชื่อมโยงข้อมูลของกลุ่มประเทศอาเซียนจากทุกแหล่งข้างต้นเข้าด้วยกัน พบว่า

ช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2564 เป็นช่วงที่มีข้อมูลครบถ้วนในทุกตัวแปร ดังนั้น การศึกษาครั้งนี้ จะทำการศึกษาในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2564 รวมทั้งสิ้น 15 ปี

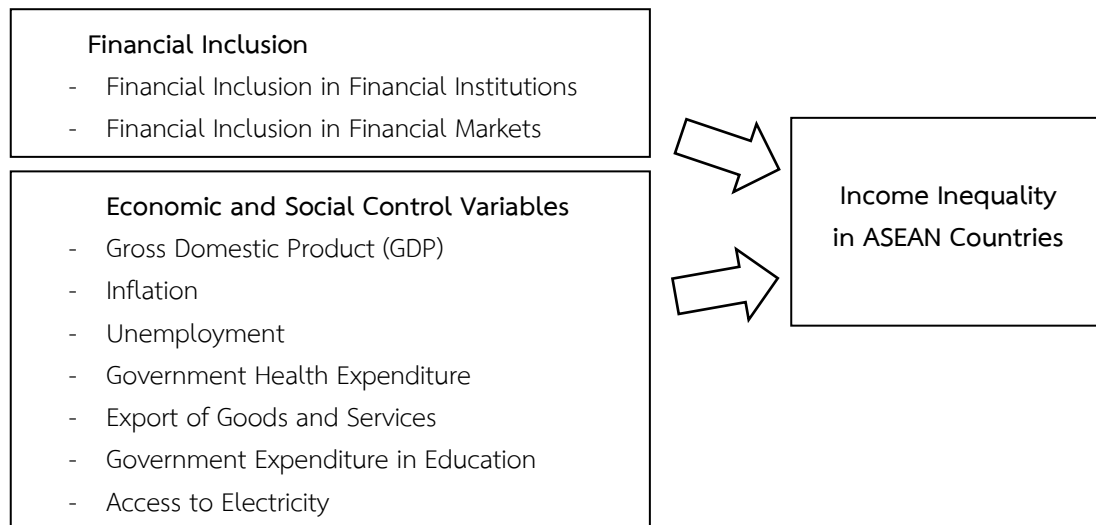

Figure 3 Conceptual Framework

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Method)

การศึกษาวินิจฉัยครั้งนี้ใช้เครื่องมือทางเศรษฐมิติ เพื่อศึกษาผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินและความเหลื่อมล้ำทางด้านการรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ดังนี้

(1) การตรวจสอบความนิ่งของข้อมูล (Unit Root) เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลพาแนล (Panel Data) ซึ่งมีลักษณะเป็นภาคตัดขวาง (Cross Section) และอนุกรมเวลา (Time Series)

(2) การวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่ศึกษา โดยการประมาณค่าสัมประสิทธิ์ด้วยวิธีกำลังสอง โดยมีเงื่อนไขว่าในแบบจำลองเดียวกัน ตัวแปรอิสระต้องไม่มีความสัมพันธ์ระหว่างกันในระดับสูง (มีค่าสหสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80) (Rangkakulnuwat, 2015)

(3) แบบจำลอง Panel Model เนื่องจากข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาเป็นข้อมูลแบบพาแนล ซึ่งเป็นข้อมูลผสมระหว่างข้อมูลภาคตัดขวางและข้อมูลอนุกรมเวลา จึงเลือกใช้แบบจำลอง Panel Model โดยใช้ Hausman Test เพื่อเลือกวิธีการประมาณค่าแบบจำลองที่เหมาะสมระหว่าง Fixed Effect Model และ Random Effect Model

แบบจำลองที่ใช้ในการศึกษา

$$\text{Gini}_{it} = \alpha + \beta_1 \text{FI}_{it} + \beta_2 \text{FI}_{it}^2 + \beta_3 \text{GDP}_{it} + \beta_4 \text{Inf}_{it} + \beta_5 \text{Unem}_{it} + \beta_6 \text{Export}_{it} + \beta_7 \text{Health}_{it} + \beta_8 \text{Edu}_{it} + \beta_9 \text{Elec}_{it} + \varepsilon_{it}$$

โดยที่	i	คือ ประเทศ เช่น ประเทศที่ 1,2,3...,n
	t	คือ ระยะเวลา โดย t = 1,2,3...,n
	α	คือ Intercept
	β	คือ พารามิเตอร์
	ε_{it}	คือ ค่าความคลาดเคลื่อน (Error Term)

$Gini_{it}$ คือ ดัชนีชี้วัดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในประเทศ i ในปี t

FI_{it} คือ ดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงิน โดยแบ่งออกเป็นด้านสถาบันการเงิน และด้านตลาดการเงิน ซึ่งประกอบด้วยตัวแปร ดังต่อไปนี้

กลุ่มตัวแปรการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงิน

$FI1_{it}$ คือ จำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ต่อประชากรผู้ใหญ่ 100,000 คน (Bank Branches per 100,000 Adults) (สาขา/แสนคน)

$FI2_{it}$ คือ จำนวนเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติต่อจำนวนประชากรผู้ใหญ่ 100,000 คน (ATMs per 100,000 Adults) (เครื่อง/แสนคน)

กลุ่มตัวแปรการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงิน

$FI3_{it}$ คือ สัดส่วนของมูลค่าซื้อขายหลักทรัพย์ที่ไม่รวมบริษัทที่มีการซื้อขายหลักทรัพย์สูงสุด 10 อันดับแรกต่อมูลค่าซื้อขายหลักทรัพย์ทั้งหมด (ร้อยละ) (Value Traded Excluding Top 10 Traded Companies to Total Value Traded in a Stock Market Exchange) (%)

$FI4_{it}$ คือ สัดส่วนของมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด ไม่รวมบริษัท 10 อันดับแรกต่อมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (ร้อยละ) (Market Capitalization Excluding Top 10 Companies to Total Market Capitalization) (%)

$FI5_{it}$ คือ สัดส่วนของหุ้นกู้ที่ไม่ใช่สถาบันทางการเงินต่อหุ้นกู้ทั้งหมด (ร้อยละ) (Nonfinancial Corporate Bonds to Total Bonds and Notes Outstanding) (%)

เมื่อดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินทั้ง $FI1_{it}$ และ $FI2_{it}$ เพิ่มขึ้น สะท้อนว่า มีการขยายขนาดของธุรกรรมทางการเงิน การเพิ่มขึ้นของจำนวนลูกค้า และการขยายกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันการเงิน โดยเฉพาะกิจกรรมการฝากเงิน การโอนเงิน และการถอนเงิน ให้มีความสะดวก รวดเร็ว เข้าถึงง่าย และประหยัดต้นทุน โดยหากสัดส่วนของจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่อประชากรและสัดส่วนของจำนวนเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติต่อประชากรเพิ่มสูงขึ้น จะสะท้อนถึงโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินที่เพิ่มมากขึ้นด้วย ทั้งนี้ หากการกระจายโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินดังกล่าวกระจุกตัวในกลุ่มผู้มีรายได้สูง จะทำให้กลุ่มคนดังกล่าวยังมีโอกาสในการสร้างรายได้มากขึ้น โดยเฉพาะการเข้าถึงแหล่งทุนและการได้รับผลตอบแทนจากการออม ในขณะที่ผู้มีรายได้ต่ำยังคงมีรายได้เท่าเดิม ทำให้ช่องว่างทางด้านรายได้เพิ่มสูงขึ้นได้ แต่หากการเข้าถึงบริการทางการเงินดังกล่าวกระจายไปยังผู้มีรายได้ต่ำเป็นหลัก กลุ่มคนเหล่านี้ก็จะมีโอกาสในการเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้นได้ และสามารถลดช่องว่างทางด้านรายได้ระหว่างผู้มีรายได้สูงและผู้มีรายได้ต่ำลงได้ ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์ที่คาดการณ์ของตัวแปร $FI1_{it}$ และ $FI2_{it}$ จะมีค่าเป็นบวกหรือลบก็ได้ ในส่วนของดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงินนั้น หาก $FI3_{it}$ และ $FI4_{it}$ เพิ่มขึ้น สะท้อนถึงโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงินที่ขยายขนาดมากขึ้น และกิจกรรมการซื้อขายในตลาดการเงินที่เพิ่มขึ้น ซึ่งแสดงได้จากสัดส่วนของมูลค่าซื้อขายหลักทรัพย์ที่ไม่รวมบริษัทที่มีการซื้อขายหลักทรัพย์สูงสุด 10 อันดับแรกต่อมูลค่าซื้อขายหลักทรัพย์ทั้งหมดและสัดส่วนของมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด ไม่รวมบริษัท 10 อันดับแรกต่อมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดที่มากขึ้น ซึ่งสัดส่วนดังกล่าวที่เพิ่มขึ้นนั้นอาจเกิดจากความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเงินในตลาดการเงินให้มากขึ้น มีความหลากหลาย และสามารถตอบสนองการเข้าถึงการลงทุนในตลาดการเงินของกลุ่มนักลงทุนในทุกระดับ นอกจากนี้ หาก $FI5_{it}$ เพิ่มขึ้น สะท้อนถึงโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดพันธบัตรที่มากขึ้น โดยหากสัดส่วนของหุ้นกู้ที่ไม่ใช่สถาบันทางการเงินต่อหุ้นกู้ทั้งหมดเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นถึงความสามารถในการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงิน

สูงขึ้น ผ่านการขยายการลงทุนหรือการจัดหาเงินทุนหมุนเวียนผ่านหุ้นกู้ ขณะที่หากสัดส่วนดัชนีดังกล่าวมีเพียงเล็กน้อยอาจบ่งบอกถึงการมีส่วนร่วมหรือการเข้าถึงที่จำกัด โดยสรุปแล้ว เมื่อดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงินทั้ง $FI3_{it}$, $FI4_{it}$ และ $FI5_{it}$ ดังกล่าวเพิ่มขึ้น จะส่งผลให้ตลาดการเงินมีขนาดใหญ่ขึ้น ส่งผลให้ธนาคารพาณิชย์และสถาบันการเงิน รวมถึงที่ไม่ใช่สถาบันการเงินในประเทศสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น ผ่านการลงทุนการซื้อขายหลักทรัพย์ในตลาดหลักทรัพย์ ทำให้ธนาคารพาณิชย์สามารถปล่อยกู้ได้มากขึ้น และทำให้ประชาชน นักลงทุนสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนได้มากขึ้น และการลงทุนในหลักทรัพย์และผลิตภัณฑ์ทางการเงินต่างๆ ได้อย่างหลากหลาย จะทำให้เกิดการขยายตัวของสภาพคล่องทางการเงินในตลาดการเงิน อย่างไรก็ตาม หากการกระจายโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการเงินดังกล่าวกระจุกตัวในกลุ่มนักลงทุนรายใหญ่ที่มีรายได้สูง จะทำให้กลุ่มนักลงทุนดังกล่าวยังมีโอกาสในการสร้างรายได้มากขึ้น โดยเฉพาะการได้รับผลตอบแทนจากการลงทุน ในขณะที่นักลงทุนรายย่อยที่มีทุนต่ำยังคงไม่มีบทบาทในตลาดการเงินมากนัก ทำให้ช่องว่างทางด้านรายได้เพิ่มสูงขึ้นได้ แต่หากการเข้าถึงบริการทางการเงินดังกล่าวกระจายไปยังนักลงทุนรายย่อยเป็นหลัก กลุ่มนักลงทุนเหล่านี้ก็จะมีโอกาสในการเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้นได้ และสามารถลดช่องว่างทางด้านรายได้ลงได้ ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์ที่คาดการณ์ของตัวแปร $FI3_{it}$, $FI4_{it}$ และ $FI5_{it}$ จะมีค่าเป็นบวกหรือลบก็ได้ (Erkisi & Boga, 2023; Ganic, 2024; Huang & Zhang, 2019; Omar & Inaba, 2020; Park & Mercado, 2015; Pham et al., 2022; Salazar et al., 2015)

FI^2_{it} คือ กำลังสองของดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงิน โดยช่วงแรกเริ่มของการพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงิน อาจทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มสูงขึ้นได้ (ค่าสัมประสิทธิ์ของ FI_{it} มีค่าเป็นบวก) แต่เมื่อการเข้าถึงบริการทางการเงินดำเนินจนอยู่ในระดับสูงขึ้นแล้ว อาจส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้มีแนวโน้มลดลงได้ ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์ที่คาดการณ์ของ FI^2_{it} จะมีค่าเป็นลบ (Erkisi & Boga, 2023; Ganic, 2024; Huang & Zhang, 2019; Omar & Inaba, 2020; Park & Mercado, 2015; Pham et al., 2022; Salazar et al., 2015)

GDP_{it} คือ สภาวะทางเศรษฐกิจในประเทศ i ในปี t ส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ได้ทั้งทิศทางบวกและทิศทางลบ ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของแต่ละประเทศ เนื่องจากการที่รายได้ประชาชาติเพิ่มสูงขึ้น ไม่ได้หมายความว่า ประชาชนทุกคนในประเทศจะมีรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้นเสมอไป ทั้งนี้ หากรายได้ประชาชาติที่เพิ่มสูงขึ้นดังกล่าว นั้น เป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้ในกลุ่มคนที่มีรายได้สูง ผลของภาวะดังกล่าว จะส่งผลให้ความไม่เท่าเทียมทางด้านรายได้อีกมากขึ้น อย่างไรก็ตาม หากรายได้ประชาชาติของประเทศเพิ่มสูงขึ้น โดยเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นของรายได้ในกลุ่มคนรายได้น้อย ผลของภาวะดังกล่าวจะส่งผลให้ความไม่เท่าเทียมทางด้านรายได้ลดลง ทั้งนี้ เหตุผลที่ผู้วิจัยเลือกใช้อัตราการเติบโตของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเป็นตัวแทนของสภาวะทางเศรษฐกิจ เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหา Multicollinearity และเพื่อให้สามารถสะท้อนถึงการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่เป็นผลมาจากนโยบายของรัฐที่ไม่ได้วัดผลเพียงรายได้เฉลี่ยต่อประชากร แต่ยังรวมถึงการเติบโตของเศรษฐกิจของประเทศในภาพรวมด้วย ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์ที่คาดการณ์ของตัวแปร GDP_{it} จะมีค่าเป็นบวกหรือลบก็ได้

Inf_{it} คือ อัตราเงินเฟ้อของประเทศ i ในปี t ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มขึ้น หากอัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นจะทำให้ราคาสินค้าและบริการสูงขึ้น ภาวะดังกล่าวทำให้อำนาจซื้อของประชาชนลดลง โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีรายได้น้อย ทำให้ปริมาณสินค้าและบริการที่ประชาชนกลุ่มนี้สามารถซื้อหาบริโภคได้ลดลง กล่าวคือ มีรายได้ที่แท้จริงลดลง ขณะที่ประชาชนที่มีรายได้สูงมีแนวโน้มที่จะได้รับผลกระทบที่น้อยกว่า ภาวะดังกล่าวจึงทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เพิ่มสูงขึ้น

ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์ที่คาดการณ์ของตัวแปร Inf_{it} จะมีค่าเป็นบวก (Erkisi & Boga, 2023; Lerskullawat & Puttitanun, 2023a)

Unem_{it} คือ อัตราว่างงานของประเทศ i ในปี t ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านการรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากการว่างงาน หมายถึง การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งไม่มีงานทำและสะท้อนว่าบุคคลนั้นไม่มีรายได้ โดยประชากรที่มีความเสี่ยงต่อการว่างงานสูง คือ กลุ่มเปราะบางที่มีรายได้ต่ำ รวมถึงผู้ที่ขาดโอกาสทางการศึกษาและกลุ่มผู้สูงอายุ ในขณะที่ผู้มีรายได้สูงมักมีความพร้อมและมีโอกาสในการทำงานมากกว่า ดังนั้น ภาวะการว่างงานดังกล่าวจึงกระทบต่อกลุ่มที่มีรายได้ต่ำเป็นอย่างมากและทำให้ช่องว่างทางด้านรายได้ระหว่างกลุ่มที่มีรายได้ต่ำและกลุ่มที่มีรายได้สูงเพิ่มสูงขึ้น ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์ที่คาดการณ์ของตัวแปร Unem_{it} จะมีค่าเป็นบวก (Techaniyom et al., 2021)

Export_{it} คือ การส่งออกสินค้าและบริการของประเทศ i ในปี t ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของมูลค่าการส่งออกต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศที่เพิ่มขึ้น สะท้อนว่า ประเทศมีการเชื่อมโยงกับต่างประเทศ ซึ่งทำให้การค้าโลกและการลงทุนระหว่างประเทศขยายตัว รวมถึงทำให้เกิดการเคลื่อนย้ายของปัจจัยการผลิต ตลอดจนมีการประสานความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้น ดังนั้น จะทำให้เกิดการลงทุน การจ้างงาน การผลิต และคาดว่าประชาชนที่มีรายได้ระดับกลางและรายได้ต่ำจะเป็นประชากรกลุ่มหลักที่มีโอกาสในการสร้างรายได้ที่เพิ่มสูงขึ้น ซึ่งทำให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์ที่คาดการณ์ของตัวแปร Export_{it} จะมีค่าเป็นลบ (Lerskullawat & Puttitanun, 2023a)

Health_{it} คือ รายจ่ายรัฐบาลด้านสาธารณสุขต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ i ในปี t ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลง โดยหากรัฐบาลประเทศใดมีสัดส่วนการใช้จ่ายด้านสาธารณสุขที่เพิ่มขึ้น สะท้อนว่า รัฐบาลให้ความสำคัญกับการกระจายโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข และประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มยากจนและประชากรในพื้นที่ห่างไกลจะสามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขได้มากขึ้น รวมทั้งมีแนวโน้มเสียค่าใช้จ่ายทางการแพทย์ลดลง ส่งผลให้รายได้ที่แท้จริงเพิ่มขึ้น และความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลดลง ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์ที่คาดการณ์ของตัวแปร Health_{it} จะมีค่าเป็นลบ (Lerskullawat & Puttitanun, 2023a)

Edu_{it} คือ รายจ่ายของรัฐบาลด้านการศึกษาต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ i ในปี t ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากคาดว่า กลุ่มคนที่มีรายได้สูงจะมีโอกาสทางการศึกษามากกว่ากลุ่มผู้มีรายได้ต่ำ ทำให้กลุ่มผู้รายได้สูงมีความรู้และทักษะเพื่อนำไปประกอบอาชีพและมีโอกาสในการสร้างรายได้มากกว่า จึงคาดว่าจะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้เพิ่มขึ้น ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์ที่คาดการณ์ของตัวแปร Edu_{it} จะมีค่าเป็นบวก (Park & Mercado, 2015)

Elec_{it} คือ สัดส่วนการเข้าถึงการใช้ไฟฟ้าของประชากรในประเทศ i ในปี t ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลง หากโครงสร้างพื้นฐานของแต่ละประเทศมีเพียงพอและสามารถเข้าถึงได้ง่าย รวมถึงประชาชนสามารถเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญได้อย่างเท่าเทียมกัน จะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวจากกิจกรรมการผลิตมากขึ้น สภาวะดังกล่าวจะทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลง เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกลจะเป็นประชากรกลุ่มหลักที่ได้รับประโยชน์จากสภาวะดังกล่าว ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เพิ่มปัจจัยการเข้าถึงไฟฟ้าดังกล่าวในการศึกษาเพื่อให้เห็นความแตกต่างกับงานศึกษาที่ผ่านมา และช่วยให้สะท้อนบทบาทของรัฐในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานได้อย่างครอบคลุมมากยิ่งขึ้น ดังนั้นค่าสัมประสิทธิ์ที่คาดการณ์ของตัวแปร Elec_{it} จะมีค่าเป็นลบ

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นศึกษาผลกระทบของดัชนีการเข้าถึงบริการทางการเงินในแต่ละมิติที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยจำแนกการวิเคราะห์ออกเป็น 5 แบบจำลองแยกตามการเข้าถึงบริการทางการเงินในแต่ละประเภท ทั้งการเข้าถึงบริการทางการเงินในด้านของสถาบันการเงินและในด้านของตลาดการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการศึกษา และเพื่อให้สามารถวิเคราะห์ถึงผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินในแต่ละประเภทที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนได้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ผลการศึกษา

ผลการศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนที่หนึ่งคือข้อมูลสถิติเบื้องต้นและการทดสอบปัญหาทางสถิติของข้อมูล และส่วนที่สองคือผลการศึกษาผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ส่วนที่หนึ่ง ข้อมูลสถิติเบื้องต้นของตัวแปรทั้งหมด ได้แก่ ค่าสัมประสิทธิ์จินี (Gini) ตัวแปรการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงิน ได้แก่ จำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน (FI1) จำนวนเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติต่อจำนวนประชากร 100,000 คน (FI2) ตัวแปรการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงิน ได้แก่ สัดส่วนของมูลค่าซื้อขายหลักทรัพย์ที่ไม่รวมบริษัทที่มีการซื้อขายสูงสุด 10 อันดับแรกต่อมูลค่าซื้อขายหลักทรัพย์ทั้งหมด (FI3) สัดส่วนของมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด ไม่รวมบริษัท 10 อันดับแรกต่อมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (FI4) และสัดส่วนของหุ้นกู้ที่ไม่ใช่สถาบันทางการเงินต่อหุ้นกู้ทั้งหมด (FI5) ในส่วนของตัวแปรควบคุมทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ได้แก่ สภาวะเศรษฐกิจ (GDP) ภาวะเงินเฟ้อ (Inf) อัตราการว่างงาน (Unem) การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข (Health) การส่งออกสินค้าและบริการ (Export) การศึกษา (Edu) และการเข้าถึงการใช้ไฟฟ้า (Elec) ทั้งนี้ ในการคำนวณค่าเฉลี่ย (Mean) ของตัวแปร ในขั้นแรกจะทำการหาค่าเฉลี่ยของตัวแปรในแต่ละปีจากข้อมูลทุกประเทศที่ทำการศึกษา จากนั้นจึงนำค่าเฉลี่ยในแต่ละปีมาคำนวณเป็นค่าเฉลี่ยของทุกปีที่ทำการศึกษา และแสดงผลดัง Table 1

Table 1 Basic Statistics

Variables	Mean	Std. dev	Min	Max
Gini (y)	0.589	0.041	0.518	0.649
Variables of Financial Inclusion in Financial Institutions				
Bank Branches per 100,000 adults (FI1)	10.096	1.486	7.486	12.528
ATMs per 100,000 adults (FI2)	57.495	34.502	12.503	117.792
Variables for Financial Inclusion in Financial Markets				
Value Traded Excluding Top 10 Traded Companies to Total Value Traded (%) (FI3)	59.847	10.540	25.801	75.553
Market Capitalization Excluding Top 10 Companies to Total Market Capitalization (%) (FI4)	59.736	5.561	44.821	68.37
Nonfinancial Corporate Bonds to Total Bonds and Notes Outstanding (%) (FI5)	19.478	14.894	0.180	40.068
Economic and Social Control Variables				
GDP	3.820	3.694	-9.518	7.513
Inf	2.350	1.884	-1.139	8.260
Unem	2.489	1.271	0.249	4.640

Health	3.857	0.539	3.007	5.870
Export	5.105	13.554	-20.403	40.752
Edu	3.849	0.873	2.485	5.974
Elec	96.073	5.501	82.000	100.000

ในส่วนของการทดสอบ Panel Unit Root Test โดยใช้วิธีการทดสอบแบบ Levin lin chu พบว่า ตัวแปรที่นำมาใช้ในการศึกษาทุกตัวแปรมีคุณสมบัติความนิ่ง (Stationary) ดังนั้น ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาสามารถนำไปใช้ในการประมาณการแบบจำลองต่อไปได้โดยไม่เกิดปัญหา Unit Root (Table 2) และผลการทดสอบปัญหาการมีความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ (Multicollinearity) พบว่า ตัวแปรที่นำมาใช้ทั้งหมด มีค่าสหสัมพันธ์ไม่เกิน 0.80 ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าตัวแปรที่นำมาศึกษาในแบบจำลองไม่ประสบกับปัญหา Multicollinearity (Table 3)

Table 2 Panel Unit Root Test

Variables	Levin, Lin & Chu t	Panel Unit Root Test
FI1	0.0298**	stationary
FI2	0.006***	stationary
FI3	0.0014***	stationary
FI4	0.0021**	stationary
FI5	0.0015**	stationary
GDP	0.0000***	stationary
Inf	0.0000***	stationary
Unem	0.0127**	stationary
Export	0.0000***	stationary
Health	0.0183**	stationary
Edu	0.0000***	stationary
Elec	0.0000***	stationary

Note: *p < 0.10 / **p < 0.05 / ***p < 0.01

Table 3 Multicollinearity Test

	FI1	FI2	FI3	FI4	FI5	GDP	Inf	Unem	Export	Health	Edu	Elec
FI1	1.00											
FI2	0.69	1.00										
FI3	0.17	0.42	1.00									
FI4	-0.09	0.33	0.38	1.00								
FI5	0.02	0.45	0.22	0.71	1.00							
GDP	-0.28	-0.27	-0.16	-0.11	-0.13	1.00						
Inf	-0.32	-0.38	-0.23	-0.39	-0.45	0.51	1.00					
Unem	0.60	0.22	-0.30	-0.11	-0.23	-0.20	-0.26	1.00				
Export	-0.18	-0.17	-0.04	-0.09	-0.10	0.51	0.26	-0.18	1.00			
Health	-0.26	-0.16	0.00	0.04	-0.02	-0.12	0.02	-0.50	-0.02	1.00		
Edu	0.49	0.53	0.21	0.22	0.71	-0.23	-0.27	0.34	-0.13	-0.15	1.00	
Elec	0.63	0.71	0.35	0.44	0.66	-0.25	-0.39	0.48	-0.17	-0.35	0.66	1.00

ส่วนที่สอง ผลการศึกษาผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ได้ถูกนำมาทดสอบความเหมาะสมของแบบจำลองโดยวิธี Hausman Test เพื่อทดสอบว่าแบบจำลองพหุคูณเหมาะสมกับการประมาณค่าแบบใดมากที่สุด ระหว่าง Fixed Effect Model และ Random Effect Model โดยผลจากการทดสอบ Hausman Test สามารถสรุปได้ว่า แบบจำลอง Fixed Effect มีความเหมาะสมที่สุด ดังนั้น การประมาณการแบบจำลองทั้งหมดในคอลัมน์ที่ (1) – (5) จะใช้วิธีแบบ Fixed Effect ดัง Table 4

Table 4 Fixed Effect Estimation

Variables	Financial Inclusion in Financial Institutions		Financial Inclusion in Financial Markets		
			Financial Inclusion in the Capitals		Financial Inclusion in the Bond Market
	1	2	3	4	5
FI1	0.007				
	(0.150)				
FI1²	0.000				
	(0.195)				
FI2		0.002***			
		(0.001)			
FI2²		-8.59E-06***			
		(0.001)			
FI3			0.001		
			(0.288)		
FI3²			-7.32E-06		
			(0.542)		
FI4				-0.013	
				(0.126)	
FI4²				0.000	
				(0.120)	
FI5					0.005**
					(0.030)
FI5²					-8.90E-05
					(0.142)
GDP	-0.001***	-0.001***	-0.001	-0.001	0.000
	(0.002)	(0.006)	(0.306)	(0.207)	(0.577)
Inf	0.001	0.000	-0.006**	-0.007***	0.000
	(0.119)	(0.284)	(0.012)	(0.007)	(0.999)
Unem	0.004*	0.006**	0.002	0.001	0.002
	(0.084)	(0.013)	(0.841)	(0.864)	(0.795)
Export	0.000	0.000	-0.001**	-0.001*	-0.001
	(0.705)	(0.910)	(0.047)	(0.083)	(0.215)
Health	-0.017***	-0.013***	-0.027**	-0.023**	-0.038***
	(0.001)	(0.002)	(0.039)	(0.036)	(0.000)
Edu	0.001	0.005**	-0.002	-0.002	0.000
	(0.610)	(0.046)	(0.724)	(0.791)	(0.948)
Elec	-0.001***	-0.001***	-0.001	0.000	0.001
	(0.000)	(0.000)	(0.593)	(0.917)	(0.578)

Table 4 (Continue)

Variables	Financial Inclusion in Financial Institutions		Financial Inclusion in Financial Markets		
			Financial Inclusion in the Capitals	Financial Inclusion in the Bond Market	
	1	2	3	4	5
Hausman test static	20.855***	17.788**	18.215**	17.137**	15.609*
Model	FE	FE	FE	FE	FE
R Sq	0.677	0.610	0.707	0.700	0.802

Note: *p < 0.10 / ** p < 0.05 / *** p < 0.01

เมื่อพิจารณาการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (1) และ (2) มีรายละเอียด ดังนี้

การเข้าถึงบริการทางการเงินทางด้านการเงินโดยวัดจากจำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน (FI1) ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (1) พบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินในด้านดังกล่าวไม่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งเมื่อตรวจสอบถึงผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินในด้านดังกล่าว ต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ในลักษณะที่เป็นแบบ Non-linear หรือรูปประฆังคว่ำ ผ่านตัวแปร FI1² ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (1) พบว่า ตัวแปร FI1² ไม่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงิน เมื่อวัดจากจำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน (FI1) ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน

การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินโดยวัดจากจำนวนเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติ ต่อจำนวนประชากร 100,000 คน (FI2) ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (2) พบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินในด้านดังกล่าว ส่งผลกระทบในทิศทางบวกต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.002 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 5 ซึ่งแสดงว่า เมื่อการเข้าถึงบริการทางการเงินบริการทางการเงินด้านดังกล่าวเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.002 และเมื่อตรวจสอบถึงผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินในด้านดังกล่าว ในลักษณะที่เป็นแบบ Non-linear หรือรูปประฆังคว่ำผ่านตัวแปร FI2² ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (2) พบว่าตัวแปร FI2² ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.00000859 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 5 ดังนั้น การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินเมื่อวัดจากจำนวนเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติต่อจำนวนประชากร 100,000 คน มีความสัมพันธ์ในลักษณะที่เป็นแบบ Non-linear หรือรูปประฆังคว่ำกับความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน

เมื่อพิจารณาการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงิน โดยพิจารณาจากตลาดทุน ในคอลัมน์ที่ (3) – (4) ซึ่งวัดจากสัดส่วนของมูลค่าซื้อขายหลักทรัพย์ที่ไม่รวมบริษัทที่มีการซื้อขายสูงสุด 10 อันดับแรกต่อมูลค่าซื้อขายหลักทรัพย์ทั้งหมด (FI3) ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (3) พบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านดังกล่าว ไม่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งเมื่อตรวจสอบถึงผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินในด้านดังกล่าว ต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ในลักษณะที่เป็นแบบ Non-linear หรือรูปประฆังคว่ำผ่านตัวแปร FI3² ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (3) พบว่าตัวแปร FI3² ไม่ส่งผลกระทบต่อ

ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ และเมื่อพิจารณาการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงิน โดยพิจารณาจากตลาดทุนในคอลัมน์ที่ (4) โดยวัดจากสัดส่วนของมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด ไม่รวมบริษัท 10 อันดับแรกต่อมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (FI4) ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (4) พบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านดังกล่าว ไม่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ อีกทั้งเมื่อตรวจสอบถึงผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินในด้านดังกล่าวต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ในลักษณะที่เป็นแบบ Non-linear หรือรูปประฆังคว่ำ ผ่านตัวแปร FI4² ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (4) พบว่าตัวแปร FI4² ไม่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงินของสัดส่วนของมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด ไม่รวมบริษัท 10 อันดับแรกต่อมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาด (FI4) ไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน

เมื่อพิจารณาการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงิน โดยพิจารณาจากตลาดพันธบัตร โดยวัดจากสัดส่วนของหุ้นกู้ที่ไม่ใช่สถาบันทางการเงินต่อหุ้นกู้ทั้งหมด (FI5) ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (5) พบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.005 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 5 ซึ่งแสดงว่า เมื่อการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านดังกล่าวเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.005 และเมื่อตรวจสอบถึงผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินในด้านดังกล่าวต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ในลักษณะที่เป็นแบบ Non-linear หรือรูปประฆังคว่ำ ผ่านตัวแปร FI5² ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (5) พบว่า ตัวแปร FI5² ไม่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น แสดงให้เห็นว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดพันธบัตรนั้นส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนเพิ่มสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

สำหรับผลกระทบของตัวแปรควบคุมทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่า ตัวแปรควบคุมทางด้านเศรษฐกิจนั้นส่งผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยสถานะเศรษฐกิจ (GDP) ส่งผลกระทบในทิศทางลบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ มีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.001 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 1 ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (1) และ (2) ตามลำดับ สามารถอธิบายได้ว่า หากตัวแปร GDP เพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนลดลงร้อยละ 0.001 สำหรับตัวแปรอัตราเงินเฟ้อ (Inf) พบว่า ตัวแปรดังกล่าวส่งผลกระทบในทิศทางลบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.006 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 5 และ -0.007 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 1 ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (3) และ (4) ตามลำดับ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า หากอัตราเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนลดลงร้อยละ 0.006 และ 0.007 ในส่วนของอัตราการว่างงาน (Unem) พบว่า ส่งผลกระทบในทิศทางบวกต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.004 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 10 และค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ 0.006 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 5 ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (1) และ (2) ตามลำดับ และสำหรับอัตราการส่งออกสินค้าและบริการ (Export) พบว่า ส่งผลกระทบในทิศทางลบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.001 ที่ระดับนัยสำคัญ

ทางสถิติที่ร้อยละ 5 และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.001 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 10 ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (3) และ (4) ตามลำดับ

ในส่วนของการควบคุมทางด้านสังคม พบว่า การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข (Health) ส่งผลกระทบในทิศทางลบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.017 และ -0.013 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 1 และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.027 และ -0.023 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 5 และมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.038 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 1 ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (1) - (5) ตามลำดับ สามารถอธิบายได้ว่า หากรัฐบาลมีสัดส่วนการใช้จ่ายด้านการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขเพิ่มขึ้นร้อยละ 1 จะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลงร้อยละ 0.017, 0.013, 0.027, 0.023 และ 0.038 ตามลำดับ สำหรับตัวแปรด้านการศึกษา (Edu) ส่งผลกระทบในทิศทางบวกต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยค่าสัมประสิทธิ์มีค่าเท่ากับ 0.005 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 5 ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (2) และตัวแปรด้านการเข้าถึงการใช้ไฟฟ้า (Elec) พบว่า ตัวแปรดังกล่าวส่งผลกระทบในทิศทางลบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์เท่ากับ -0.001 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ร้อยละ 1 ดังแสดงในคอลัมน์ที่ (1) และ (2) ตามลำดับ

Table 5 Summary Results

Financial Inclusion in Financial Institutions		Financial Inclusion in Financial Markets		
FI1	FI2	FI3	FI4	FI5
Not Statistically Significant	Inverted U-Shaped Relationship with Income Inequality	Not Statistically Significant	Not Statistically Significant	Increases Income Inequality

สรุปและการอภิปรายผล

การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงิน โดยวัดจากการเข้าถึงเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติส่งผลกระทบในทิศทางบวกต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนในระยะแรกและส่งผลกระทบในทิศทางลบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนในระยะถัดมา โดยผลกระทบดังกล่าวเป็นลักษณะของ Non-linear ซึ่งสอดคล้องกับที่คาดการณ์ไว้ โดยในระยะแรกเริ่ม เมื่อธนาคารพาณิชย์เพิ่มจำนวนการให้บริการเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติ การเข้าถึงบริการเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติดังกล่าว จะกระจุกตัวในเขตเมืองและเข้าถึงกลุ่มผู้มีรายได้สูงเป็นหลัก ทำให้ผู้มีรายได้สูงยิ่งมีโอกาสในการสร้างรายได้มากขึ้น ทั้งจากการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการประกอบธุรกรรมการเงินได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว ในขณะที่ผู้มีรายได้ต่ำยังไม่สามารถเข้าถึงการให้บริการเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติดังกล่าวได้ โดยเฉพาะผู้มีรายได้ต่ำในพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกล สภาวะดังกล่าวจึงทำให้ช่องว่างทางด้านรายได้ระหว่างผู้มีรายได้สูงและผู้มีรายได้ต่ำเพิ่มสูงขึ้น ทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้มีมากขึ้น อย่างไรก็ตาม ในระยะต่อมา เมื่อธนาคารพาณิชย์ขยายการให้บริการเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติให้ครอบคลุมพื้นที่ชนบทและพื้นที่ห่างไกลมากขึ้น ตลอดจนเพิ่มสัดส่วนจำนวนเครื่องต่อประชากรให้มากขึ้น จะทำให้ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุน

ได้มากขึ้น สามารถทำธุรกรรมทางการเงินได้อย่างสะดวกรวดเร็ว รวมทั้งลดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง ไปยังสาขาธนาคารพาณิชย์ได้ และหากโอกาสการเข้าถึงบริการทางการเงินผ่านการเข้าถึงเครื่องรับ จ่ายเงินอัตโนมัติดังกล่าวกระจายไปยังกลุ่มผู้มีรายได้น้อย ซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในสังคม กลุ่มคนเหล่านี้ ก็จะมีโอกาสในการเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้น และสามารถลดช่องว่างทางด้านรายได้ระหว่างผู้มีรายได้สูงและ ผู้มีรายได้ต่ำลงได้ และทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลง โดยผลการศึกษาสอดคล้องกับงานวิจัย ที่ผ่านมาของ Ganic (2024)

อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงิน ผ่านการเข้าถึงสาขาของ ธนาคารพาณิชย์นั้น พบว่าไม่ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศ อาเซียน ทั้งนี้ ผู้วิจัยคาดว่า เกิดจากการพัฒนาในด้านดังกล่าวของประเทศในกลุ่มอาเซียนยังมีระดับของ การพัฒนาในระดับต่ำ เช่น ในปี พ.ศ. 2564 สปป.ลาว มีสัดส่วนของจำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ที่ 3.21 สาขาต่อประชากร 100,000 คน และเมียนมาร์ มีสัดส่วนของจำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ที่ 5.61 สาขาต่อประชากร 100,000 คน (World Bank, 2024d) ดังนั้นจึงทำให้การเข้าถึงบริการทางการเงิน ด้านสถาบันการเงิน โดยวัดจากสัดส่วนจำนวนสาขาของธนาคารพาณิชย์ต่อประชากร 100,000 คนนั้น อาจมีไม่มากพอที่จะส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ของกลุ่มประเทศนี้ อย่างไรก็ตาม การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงิน โดยวัดจากการเข้าถึงเครื่องรับจ่ายเงิน อัตโนมัติในส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ดังนั้นจึง แสดงได้ว่าการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินยังคงส่งผลต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ในกลุ่มประเทศอาเซียนได้

ในส่วนของการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงิน หากพิจารณาในด้านตลาดทุนนั้น พบว่า ไม่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนอย่างมีนัยสำคัญ คาดว่า อาจเกิดจากการพัฒนาในด้านดังกล่าวของกลุ่มประเทศอาเซียนนั้นยังคงอยู่ในระดับต่ำ เช่น ในปี พ.ศ. 2563 ฟิลิปปินส์มีสัดส่วนของมูลค่าซื้อขายหลักทรัพย์ที่ไม่รวมบริษัทที่มีการซื้อขายหลักทรัพย์สูงสุด 10 อันดับแรกต่อมูลค่าซื้อขายหลักทรัพย์ทั้งหมดที่ร้อยละ 51.75 และมีสัดส่วนของมูลค่าหลักทรัพย์ ตามราคาตลาด ไม่รวมบริษัท 10 อันดับแรกต่อมูลค่าหลักทรัพย์ตามราคาตลาดที่ร้อยละ 54.72 (World Bank, 2024d)

ในขณะที่ การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดพันธบัตร พบว่า ส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำ ทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนเพิ่มขึ้น เนื่องจากกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูงมักจะได้รับประโยชน์ จากการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านนี้มากกว่ากลุ่มที่มีรายได้ต่ำ เนื่องจากกลุ่มผู้ที่มีรายได้สูงมีโอกาส และความพร้อมในด้านการเงินที่มากกว่า โดยเฉพาะความพร้อมในด้านความรู้และทักษะ ทางด้านการเงินในระดับสูง ปัจจัยดังกล่าวจึงส่งเสริมให้ผู้ที่มีรายได้สูงยังมีโอกาสในการสร้าง ผลตอบแทนจากตลาดพันธบัตรมากกว่าและยังมีรายได้ที่สูงขึ้นไปอีก ในขณะที่กลุ่มผู้มีรายได้ต่ำหรือ คนเปราะบางมักจะขาดโอกาสในหลายด้าน ทั้งด้านความพร้อมในการลงทุนและความพร้อมใน ด้านความรู้และทักษะทางการเงิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Dabla-Norris et al. (2015) และ Rajan and Zingales (2003)

นอกจากนี้ งานวิจัยยังได้ศึกษาผลกระทบของตัวแปรควบคุมทางเศรษฐกิจและสังคมต่อความ เหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน ผลการศึกษาพบว่า ตัวแปรควบคุมทางเศรษฐกิจ ได้แก่ สภาวะเศรษฐกิจ ส่งผลกระทบในทิศทางลบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ซึ่งผลการศึกษา สอดคล้องกับที่คาดการณ์ไว้ โดยหากสภาวะทางเศรษฐกิจดีขึ้น จะทำให้เกิดการจ้างงาน รวมถึง การประกอบธุรกิจต่าง ๆ จะมีการขยายตัวมากขึ้น สภาวะดังกล่าวจะทำให้รายได้ของประชาชน

โดยเฉพาะกลุ่มประชาชนที่มีรายได้ปานกลางและรายได้ต่ำเพิ่มขึ้น และทำให้ช่องว่างทางด้านรายได้ลดลงได้ เช่นเดียวกับอัตราการส่งออกสินค้าและบริการที่ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ซึ่งผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Lerskullawat and Puttitanun (2023a) โดยกลุ่มประเทศอาเซียนมีการเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลก หากมีการส่งออกเพิ่มขึ้น จะทำให้เศรษฐกิจเกิดการขยายตัว ส่งผลให้ต้องเพิ่มกำลังการผลิต เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น โดยประชาชนที่มีรายได้ปานกลางและรายได้ต่ำจะเป็นกลุ่มหลักที่ได้รับประโยชน์จากสภาวะดังกล่าว ทำให้รายได้ของประชาชนกลุ่มนี้เพิ่มสูงขึ้นและทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลง ประกอบกับอัตราเงินเฟ้อ ส่งผลกระทบในทิศทางลบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ซึ่งผลการศึกษาไม่สอดคล้องกับงานศึกษาที่ผ่านมาของ Erkisi and Boga (2023) และการศึกษาของ Lerskullawat and Puttitanun (2023a) ผู้วิจัยคาดว่า เป็นผลมาจากการเกิดเงินเฟ้อในกลุ่มประเทศอาเซียนยังคงเป็นเงินเฟ้อแบบอ่อน จึงส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ทำให้ความต้องการสินค้าเพิ่มขึ้น เกิดการลงทุน การขยายธุรกิจ เกิดการจ้างงาน ส่งผลให้ประชาชนมีรายได้ และเศรษฐกิจเกิดการหมุนเวียน และทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลง ส่วนตัวแปรด้านอัตราการว่างงานส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Techaniyom et al. (2021) หากอัตราการว่างงานรายประเทศเพิ่มขึ้น จะทำให้ประชาชนกลุ่มเปราะบางและกลุ่มที่มีรายได้น้อยได้รับผลกระทบอย่างมาก ส่งผลให้ประชาชนกลุ่มดังกล่าวเผชิญความเสี่ยงจากการถูกเลิกจ้างและมีรายได้ลดลง สภาวะดังกล่าวจะทำให้ความสามารถในการอุปโภคบริโภคสินค้าและบริการของประชาชนกลุ่มดังกล่าวลดลงตามไปด้วย และทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มขึ้น ขณะที่ตัวแปรด้านสังคม ได้แก่ การบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข ส่งผลกระทบในทิศทางลบกับความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ผลดังกล่าวสอดคล้องกับการศึกษาของ Lerskullawat and Puttitanun (2023a) หากรัฐบาลมีสัดส่วนการใช้จ่ายด้านการบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขเพิ่มขึ้น จะช่วยให้ประชากร โดยเฉพาะกลุ่มเปราะบางและกลุ่มยากจนสามารถเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขอย่างทั่วถึง และจะทำให้ประชาชนกลุ่มดังกล่าวไม่ประสบกับความเสี่ยงในการเกิดปัญหาด้านสุขภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อผลิตภาพแรงงานให้เพิ่มขึ้น รวมถึงความสามารถในการทำงานหารายได้เพิ่มขึ้น และทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลง อีกทั้ง การเข้าถึงการใช้ไฟฟ้ายังส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ซึ่งผลการศึกษาสอดคล้องกับได้คาดการณ์ไว้ หากโครงสร้างพื้นฐานของแต่ละประเทศมีเพียงพอและสามารถเข้าถึงได้ง่าย รวมถึงประชาชนสามารถเข้าถึงไฟฟ้าที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญของประเทศเหล่านั้นได้อย่างเท่าเทียมกัน จะส่งผลให้ระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวจากกิจกรรมการผลิตมากขึ้น สภาวะดังกล่าวจะทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลง สำหรับตัวแปรด้านการศึกษา ส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน เนื่องจากสัดส่วนการศึกษาที่เพิ่มขึ้นอาจไม่ทั่วถึงหรือเพิ่มขึ้นแต่ไม่ครอบคลุมถึงครอบครัวที่มีรายได้ต่ำหรือฐานะยากจน ดังนั้น หากประชาชนกลุ่มดังกล่าวไม่สามารถเข้าถึงการศึกษา จะส่งผลให้ความรู้ ทักษะ และความเชี่ยวชาญในการประกอบอาชีพลดลง ทำให้รายได้ของประชาชนกลุ่มนี้ลดลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มขึ้นได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Menyelim et al. (2021) Park and Mercado (2015) และ Pham et al. (2022)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. จากผลการศึกษาที่พบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงิน ผ่านการเข้าถึงเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติ มีความสัมพันธ์กับความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ภายในประเทศที่เป็นสมาชิกอาเซียน จึงสามารถแสดงให้เห็นว่า ในระยะแรกของการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านดังกล่าว จะทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มขึ้น แต่หากมีการสนับสนุนการเข้าถึงบริการทางการเงินผ่านการเข้าถึงเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติอย่างต่อเนื่อง จะสามารถทำให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลดลงได้ในระยะยาว ซึ่งผลการศึกษาสามารถนำไปเป็นข้อเสนอแนะให้กับหน่วยงานรัฐบาลในกลุ่มประเทศอาเซียนให้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการเข้าถึงบริการทางการเงินว่า สามารถลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ดังนั้น จึงควรมีนโยบายการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการเงินผ่านการเข้าถึงเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติ การสนับสนุนความรู้ทางการเงินแก่กลุ่มฐานรากและกลุ่มคนที่ขาดแคลนเงินทุน โดยเน้นการลดความซับซ้อนในการใช้งานเครื่องรับจ่ายเงินอัตโนมัติ และออกผลิตภัณฑ์ทางการเงินที่เหมาะสมกับความต้องการของกลุ่มประชากรที่เปราะบาง เช่น การลดค่าใช้จ่ายหรือค่าธรรมเนียมสำหรับบริการทางการเงินพื้นฐาน จะช่วยให้ประชาชนสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินได้อย่างเท่าเทียมมากขึ้น นอกจากนี้ สถาบันการเงินและธนาคารควรมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการเงินของประชาชนผ่านการพัฒนาการให้บริการในรูปแบบดิจิทัลควบคู่กัน เพื่อให้การให้บริการทางการเงินมีความสะดวก ครอบคลุม ใช้งานง่าย และมีความปลอดภัยมากขึ้น ในส่วนของการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านสถาบันการเงินผ่านการเข้าถึงสาขาของธนาคารพาณิชย์นั้น ถึงแม้ผลการศึกษาในครั้งนี้จะไม่พบความสัมพันธ์ของการเข้าถึงบริการทางการเงินในด้านดังกล่าวกับความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ แต่ภายใต้กระแสของการลดจำนวนสาขาและการปรับโครงสร้างสาขา เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและลดค่าใช้จ่ายของธนาคารพาณิชย์ (Branch Rationalization) ในปัจจุบัน ก็เป็นสิ่งที่หน่วยงานรัฐบาลของประเทศอาเซียนควรวางแผนรับมือและศึกษาถึงผลกระทบในด้านอื่น ๆ ประกอบกันด้วย

2. จากผลการศึกษาถึงผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดการเงินที่มีต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ซึ่งพบว่า การเข้าถึงบริการทางการเงินในตลาดพันธบัตรส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้เพิ่มขึ้นนั้น หน่วยงานรัฐบาลของประเทศอาเซียนควรสร้างกองทุนรวมสำหรับการลงทุนในพันธบัตร เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับสามารถลงทุนและได้รับผลตอบแทนอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งจะช่วยลดการกระจุกตัวของการลงทุนในกลุ่มรายได้สูงและลดความเหลื่อมล้ำในระยะยาวได้ รวมถึงควรมีการจัดโครงการให้ความรู้ทางการเงินและการลงทุนแก่ประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มที่ขาดแคลนความรู้ทางการเงิน เพื่อให้สามารถเข้าใจและมีส่วนร่วมในตลาดการเงินได้อย่างมั่นใจ โดยอาจสร้างแพลตฟอร์มหรือศูนย์ให้คำปรึกษาที่เข้าถึงได้ง่าย เพื่อเสริมสร้างความรู้และทักษะด้านการเงิน ในส่วนของการเข้าถึงบริการทางการเงินด้านตลาดทุนนั้น รัฐบาลควรเสริมสร้างมาตรการในการควบคุมและดูแลตลาดทุนให้มีความโปร่งใส ป้องกันการกระจุกตัวของทรัพยากรทางการเงินในกลุ่มรายได้สูง และสร้างสภาพแวดล้อมทางการเงินที่มั่นคง ซึ่งจะช่วยกระตุ้นการลงทุนจากประชาชนทั่วไปและทำให้ตลาดการเงินเป็นแหล่งลงทุนที่เท่าเทียมกันสำหรับทุกกลุ่มได้ ทั้งนี้ เนื่องจากการพัฒนาตลาดทุนของแต่ละประเทศในอาเซียนยังคงมีระดับของการพัฒนาที่แตกต่างกัน ดังนั้น การส่งเสริมความร่วมมือและการลงทุนระหว่างประเทศสมาชิก จะช่วยให้ประเทศที่มีตลาดทุนที่เข้มแข็งสามารถช่วยผลักดันและส่งเสริมการพัฒนาในประเทศสมาชิกอาเซียนอื่น ๆ ได้

3. จากผลการศึกษางานวิจัยนี้พบว่าตัวแปรควบคุมด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยสภาวะเศรษฐกิจ อัตราเงินเฟ้อ และอัตราการส่งออกสินค้าและบริการที่เพิ่มสูงขึ้น จะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียนลดลงได้ ดังนั้นหน่วยงานรัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมเศรษฐกิจ ผ่านนโยบายการกระตุ้นการบริโภคภายในประเทศ โดยอาจลดภาษีชั่วคราวหรือการแจกจ่ายสวัสดิการและสิ่งของจำเป็นเพื่อเพิ่มกำลังซื้อของประชาชน โดยเฉพาะในกลุ่มฐานรากที่มีรายได้ต่ำ และธนาคารกลางของแต่ละประเทศควรใช้นโยบายดอกเบี้ยที่เหมาะสม เพื่อควบคุมเสถียรภาพภายในประเทศ อีกทั้ง รัฐบาลควรสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตในภาคการส่งออก โดยการสนับสนุนเงินทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ตลอดจนเพิ่มทักษะและคุณภาพแรงงานเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในสินค้าส่งออก นอกจากนี้ จากผลการศึกษาที่พบว่า อัตราการว่างงานที่เพิ่มขึ้นจะส่งผลให้ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้สูงขึ้น ดังนั้น รัฐบาลควรส่งเสริมนโยบายฝึกอบรมและพัฒนาทักษะแรงงาน เพื่อเพิ่มทักษะใหม่ที่เป็นที่ต้องการในตลาด เช่น ทักษะดิจิทัล ทักษะการใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อให้แรงงานสามารถปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และเพิ่มโอกาสในการมีงานทำที่มีคุณภาพสูงขึ้น

4. จากผลการศึกษางานวิจัยนี้พบว่าตัวแปรด้านสังคมส่งผลกระทบต่อความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยการบริการทางแพทย์และสาธารณสุข และการเข้าถึงการใช้ไฟฟ้าสามารถลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลงได้ ดังนั้น รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการเข้าถึงบริการทางการแพทย์ ผ่านการพัฒนาการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่มีคุณภาพ เพียงพอ และทั่วถึง เช่น เครื่องมือที่ทันสมัย รวมถึงพัฒนาระบบประกันสุขภาพให้ครอบคลุมในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ควรพัฒนาการเข้าถึงโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น ไฟฟ้า เพื่อให้ประชาชนในพื้นที่ห่างไกลสามารถเข้าถึงบริการทางการเงินและมีโอกาสทางเศรษฐกิจมากขึ้น

5. จากผลการศึกษาสามารถเป็นข้อเสนอแนะให้กับผู้วางนโยบายในกลุ่มประเทศอาเซียน เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในภูมิภาค โดยผ่านความสามารถในการเข้าถึงบริการทางการเงินในแต่ละมิติ ซึ่งผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าสามารถลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ลงได้ โดยรัฐบาลและผู้ดำเนินนโยบายในแต่ละประเทศควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันในภูมิภาค ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ผ่านการส่งเสริมแผนแม่บทประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนในช่วงปี พ.ศ. 2559-2568 (AEC Blueprint 2016-2025) และแผนแม่บทว่าด้วยความเชื่อมโยงระหว่างกันในอาเซียน พ.ศ. 2568 ที่จะมีในอนาคต (Master Plan on Connectivity 2025) โดยควรส่งเสริมวัตถุประสงค์ในการเป็นภูมิภาคที่มีระบบเศรษฐกิจที่มีการรวมตัวและเชื่อมโยงกันในระดับสูง พัฒนาความสะดวกในการเคลื่อนย้ายสินค้าและบริการ เพื่อให้ภูมิภาคมีความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจและการค้าที่มากขึ้น และส่งเสริมเศรษฐกิจภูมิภาคสู่เศรษฐกิจดิจิทัล โดยส่งเสริมแผนแม่บทประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน พ.ศ. 2559 -2568 (ASEAN Socio-Cultural Community Blueprint 2016-2025) ที่มีต่อไปในอนาคต ซึ่งจะทำให้การพัฒนาของอาเซียนมีความสอดคล้องกัน ประชาชนมีรายได้ที่เพิ่มขึ้น และสามารถลดความเหลื่อมล้ำในการกระจายรายได้ลงได้ รวมถึง ควรมีการส่งเสริมและพัฒนาทางโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่เพียงพอ โดยเฉพาะในกลุ่มเปราะบาง รวมถึงกับการส่งเสริมการศึกษาในกลุ่มประเทศรายได้ต่ำ และสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงในการพัฒนาทักษะแรงงานด้วย

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคตหรือการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยครั้งต่อไปควรขยายกลุ่มตัวอย่างให้ครอบคลุมภูมิภาคอื่น ๆ เพื่อเปรียบเทียบผลกระทบของการเข้าถึงบริการทางการเงินในบริบทที่หลากหลายมากขึ้น ซึ่งจะช่วยให้ผลการศึกษาที่มีความชัดเจนมากขึ้นในด้านแนวโน้มระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- ASEAN Secretariat. (2024, May 15). *The founding of ASEAN*. <https://asean.org/the-founding-of-asean/>
- Chu, H., & Khanh, L. (2019). Effect of financial inclusion on income inequality: Evidence from cross-country analysis. *SSRN Electronic Journal*. DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.3308044>
- Cihak, M., Demirguc-Kunt, A., Feyen, E., & Levine, R. (2016). Benchmarking financial systems around the world. *World Bank Policy Research Working Paper, 6175*, retrieved from <https://ssrn.com/abstract=2152254>
- Dabla-Norris, E., Ji, Y., Townsend, R., & Unsal, F. D. (2015). Identifying constraints to financial inclusion and their impact on GDP and inequality: A structural framework for policy. *IMF Working Papers, 22*, 1-49. DOI: <https://doi.org/10.5089/9781498381598.001>
- Erkisi, K., & Boga, S. (2023). Does financial inclusion improve income equality? the case of Türkiye. *ECONOMICS, 11*(2), 79–95. DOI: <https://doi.org/10.2478/eoik-2023-0049>
- Ganic, M. (2024). The nexus between financial inclusion and income inequality: An empirical evidence from the European Union. *Journal of Economic Cooperation and Development, 44*(3), 21-44. DOI: <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4693847>
- Huang, Y., & Zhang, Y. (2019). Financial inclusion and urban–rural income inequality: Long-run and short-run relationships. *Emerging Markets Finance and Trade, 56*(2), 457-471. DOI: <https://doi.org/10.1080/1540496X.2018.1562896>
- Lerskullawat, A., & Puttitanun, T. (2023a). Effect of globalization on income inequality in ASEAN Countries. *University of the Thai Chamber of Commerce Journal Humanities and Social Sciences, 43*(1), 51–83. retrieved from <https://so06.tci-thaijo.org/index.php/utccjournalhs/article/view/258212>
- Lerskullawat, A., & Puttitanun, T. (2023b). Financial development and poverty: Case study of Thailand. *Journal of Applied Economics and Management Strategy, 10*(1), 70–91. retrieved from <https://kuojs.lib.ku.ac.th/index.php/jems/article/view/4776>
- Menyelim, C. M., Babajide, A. A., Omankhanlen, A. E., & Ehikioya, B. I. (2021). Financial inclusion, income inequality and sustainable economic growth in Sub-Saharan African Countries. *Sustainability, 13*(4), 1–15. DOI: <https://doi.org/10.3390/su13041780>
- National Economic and Social Development Council (NESDC). (2024, May 15). *About SDGs*. <https://sdgs.nesdc.go.th/>

- Omar, M., & Inaba, K. (2020). Does financial inclusion reduce poverty and income inequality in developing countries? a panel data analysis. *Journal of Economic Structures*, 37(9), 1-25. DOI: <https://doi.org/10.1186/s40008-020-00214-4>
- Park, C. Y., & Mercado, R. V. Jr. (2015). *Financial inclusion, poverty, and income inequality in developing Asia*. Asian Development Bank Economics Working Paper Series, 426, DOI: <https://doi.org/10.2139/ssrn.2558936>
- Pham, M. T., Nguyen, V. H., & Ngo, M. N. (2022). The impact of financial inclusion on income inequality: Case study in Europe. *Economic Insights – Trends and Challenges*, 11(1), 33–45. DOI: <https://doi.org/10.51865/EITC.2022.01.04>
- Rajan, R. G., & Zingales, L. (2003). The great reversals: The politics of financial development in the twentieth century. *Journal of Financial Economics*, 69(1), 5-50. DOI: [https://doi.org/10.1016/S0304-405X\(03\)00125-9](https://doi.org/10.1016/S0304-405X(03)00125-9)
- Ratnawati, K. (2020). The impact of financial inclusion on economic growth, poverty, income inequality, and financial stability in Asia. *The Journal of Asian Finance, Economics and Business*, 7(10), 73-85. DOI: <https://doi.org/10.13106/jafeb.2020.vol7.no10.073>
- Salazar-Cantu, J., Jaramillo-Garza, J., & Rosa, B. (2015). Financial inclusion and income inequality in Mexican Municipalities. *Open Journal of Social Sciences*, 3(12), 29-43. DOI: <https://doi.org/10.4236/jss.2015.312004>
- Sarma, M. (2008). Index of financial inclusion. *Working Paper*, 215, retrieved from https://icrier.org/pdf/Working_Paper_215.pdf
- Sarma, M. (2012). Index of financial inclusion – a measure of financial sector inclusiveness. *Hochschule für Technik und Wirtschaft Berlin Working Paper*, 1207. retrieved from <https://EconPapers.repec.org/RePEc:mtf:wpaper:1207>
- Techaniyom, K., Kittisaknawan, C., Arakpothchong, W., & Pinit, W. (2021). The causal factors affecting income inequality: A case study of middle and low income level countries. *Journal of Applied Economics and Management Strategy*, 8(2), 76–91. retrieved from <https://kuojs.lib.ku.ac.th/index.php/jems/article/view/3308>
- Wahyudi, S. T., Nabella, R. S., Badriyah, N., Sari, K., & Radeetha. (2024). Forecasting financial inclusion and its impacts on poverty and inequality: A comparative study in ASEAN. *Jurnal Ekonomi Kuantitatif Terapan*, 17(1), 108–125. DOI: <https://doi.org/10.24843/JEKT.2024.v17.i01.p08>
- World Bank. (2024a, May 15). *Financial inclusion : Overview*. <https://www.worldbank.org/en/topic/financialinclusion/overview>
- World Bank. (2024b, May 7). *Global financial development database*. <https://www.worldbank.org/en/publication/gfdr/data/global-financial-development-database>

- World Bank. (2024c, May 15). *Global financial development report 2019 / 2020: Bank regulation and supervision a decade after the global financial crisis*.
<https://www.worldbank.org/en/events/2019/11/06/global-financial-development-report-2019-2020>
- World Bank. (2024d, June 17). *World bank open data*.
<https://data.worldbank.org/?skipRedirection=true>
- World Inequality Lab. (2024, May 14). *World inequality database*.
<https://wid.world/data/>
- Zulkarnain, A., & Satrianto, A. (2023). The effect of financial literacy and financial inclusion on income inequality in Indonesia. *Jurnal Ekonomi Pembangunan*, 21(2), 179-188. DOI: <https://doi.org/10.22219/jep.v21i02.29327>

